

Konkurences padome

Elektroenerģijas tirgus atvēršanas
mājsaimniecībām noteikumu tirgus
uzraudzība
Noslēguma ziņojums

Februāris, 2015
Rīga

SATURA RĀDĪTĀJS

Satura rādītājs	2
Ievads.....	3
1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS.....	3
2. TIRGUS DALĪBNIEKU VIEDOKĻI	4
3. CITU VALSTU PIEREDZE.....	6
4. KONKURENCES NOSACĪJUMI UN RISKI ELEKTROENERĢIJAS TIRGŪ MĀJSAIMNIECĪBĀM	9
Secinājumi.....	15
Pielikumi.....	18

IEVADS

Lai izvērtētu regulējuma elektroenerģijas tirgus atvēršanai mājsaimniecībām atbilstību Konkurences likuma mērķim – aizsargāt, saglabāt un attīstīt brīvu, godīgu un vienlīdzīgu konkurenci visās tautsaimniecības nozarēs sabiedrības interesēs – 11.06.2014. Konkurences padome (turpmāk – KP) uzsāka uzraudzību.

Uzraudzības ietvaros KP izvērtēja publiski pieejamo informāciju un organizēja tikšanās ar esošo un potenciālajiem elektroenerģijas mazumtirgotājiem, kā arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas un AS „Sadales tīkls” (turpmāk – ST) pārstāvjiem, lai iegūtu informāciju un noskaidrotu iesaistīto pušu viedokli par esošos situāciju un iespējamajiem riskiem tirgū.

1. NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

Enerģētikas nozari kopumā Latvijā reglamentē Enerģētikas likums, bet atsevišķi elektroenerģijas tirgu – Elektroenerģijas tirgus likums (turpmāk – ETL), kā arī vairāk nekā 20 citi saistošie normatīvie akti (MK noteikumi un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas noteikumi, metodikas u.c.). Normatīvo aktu saraksts pieejams Pielikumā Nr.1.

Elektroenerģijas lietotājiem – mājsaimniecībām – būtiskākie normatīvie akti saistībā ar elektroenerģijas iegādi brīvajā tirgū ir:

- MK 21.01.2014. noteikumi Nr.50 „Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi” (turpmāk – MK noteikumi Nr.50), kas nosaka elektroenerģijas lietotāja un tirgotāja tiesības un pienākumus elektroenerģijas piegādē un lietošanā, kā arī norēķinos par pakalpojumiem, kārtību un gadījumus, kādos tirgotājs drīkst pārtraukt elektroenerģijas piegādi un lauzt līgumu.
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – SPRK) 08.02.2012. noteikumi Nr.1/2 „Noteikumi par informāciju elektroenerģijas galalietotājiem” nosaka, kāda informācija tirgotājam ir jāietver elektroenerģijas galalietotājam izsniedzamajos rēķinos un informatīvajos materiālos.

Liberalizētā tirgū elektroenerģijas lietotājs var brīvi izvēlēties elektroenerģijas tirgotāju un izdevīgāko piedāvājumu. Komersantiem, kuri elektroenerģiju pārdod mazumtirdzniecībā vairāk kā 4000MWh/gadā, ir jābūt reģistrētiem SPRK veidotā elektroenerģijas tirgotāju reģistrā.

Elektroenerģijas piegāde tiek nodrošināta esošās energoapgādes infrastruktūras ietvaros, proti, elektroenerģijas fiziskais piegādātājs lietotājiem ir sadales sistēmas operators (turpmāk - SSO), kas 99% Latvijas teritorijas ir ST.

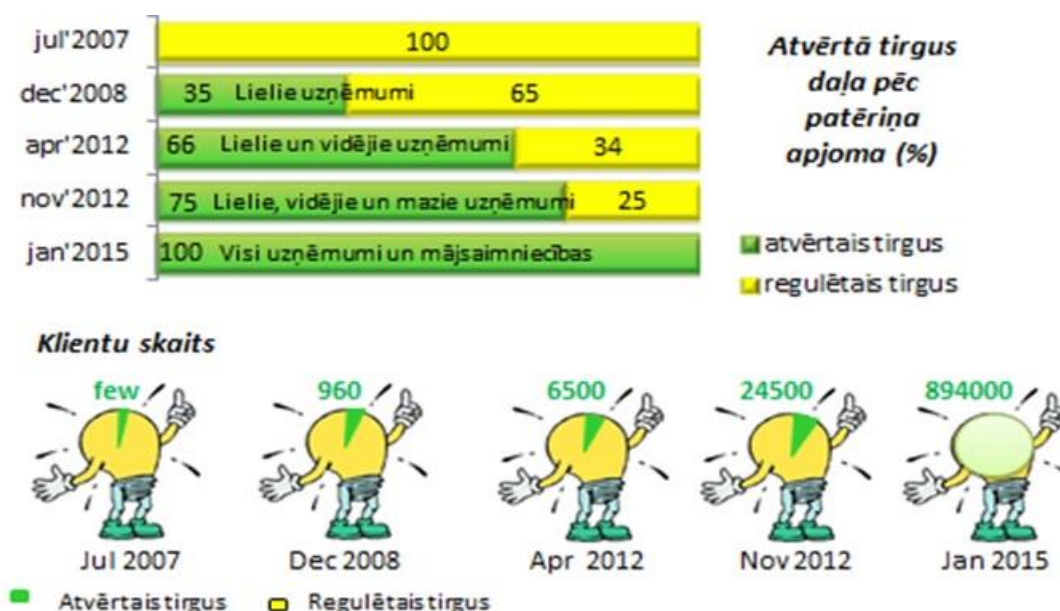
Atbilstoši normatīvajam regulējumam atvērtā elektroenerģijas tirgū mājsaimniecības slēdz līgumu tikai ar elektroenerģijas tirgotāju. Atsevišķs līgums ar SSO, lai nodrošinātu elektroenerģijas piegādi līdz mājām, nav jāslēdz. Līgumā, ko mājsaimniecības slēdz ar elektroenerģijas tirgotāju, norādītajā cenā ir ietverta gan maksa par elektroenerģiju, gan pārvades un sadales pakalpojumu maksa, gan arī obligātā iepirkuma komponentu maksājumi. Tālāk ar sadales sistēmas operatoru par sadales pakalpojumiem norēķinās elektroenerģijas tirgotājs.

Arī atvērto elektroenerģijas tirgu turpina uzraudzīt SPRK, kas cita starpā:

- licencē elektroenerģijas pārvades un sadales sistēmu operatorus un reģistrē elektroenerģijas tirgotājus un ražotājus;
- apstiprina pārvades un sadales pakalpojumu tarifus un obligātā iepirkuma komponentes;
- uzrauga elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgu, lai tajā uz līdzvērtīgiem noteikumiem ir iespējams darboties ikvienam elektroenerģijas tirgotājam un tirgū netiktu pieļautas dažādas manipulācijas;
- izskata iesniegumus, sūdzības un strīdus par elektroenerģijas pakalpojumu sniegšanu.

Tirgus atvēršanas process

Latvija elektroenerģijas tirgus atvēršanas procesu uzsāka 01.07.2007. (skat.1.attēlu), kad spēkā stājās ETL izmaiņas, kas deva tiesības elektroenerģijas lietotājiem mainīt elektroenerģijas tirgotāju. Līdz šim vairākos posmos tika samazināts to elektroenerģijas lietotāju kopums, kas iegādājās elektrību par SPRK noteikto elektroenerģijas tirdzniecības tarifu.

1.attēls. Elektroenerģijas tirgus atvēršanas process

Avots: *Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas un SPRK publiski pieejamo informāciju*

No 01.11.2012. visiem elektroenerģijas lietotājiem, kas ir juridiskas personas, elektroenerģija jāpērk par vienošanās cenu no elektroenerģijas tirgotājiem un tādējādi brīvajā tirgū elektroenerģiju iepirka ~24500 lietotāju, kas patērē ap 75% elektroenerģijas. Nodrošinot pilnīgu elektroenerģijas tirgus liberalizāciju, 01.01.2015. elektroenerģijas brīvajā tirgū iesaistīti arī visi mājsaimniecību lietotāji.

2. TIRGUS DALĪBNIEKU VIEDOKĻI

Latvijas teritorijā ar elektroenerģijas tirdzniecību var nodarboties SPRK reģistrēti uzņēmumi. Saskaņā ar ST interneta vietnē pieejamo informāciju ir četri elektroenerģijas tirgotāji, kuri publiskojuši elektroenerģijas tarifu piedāvājumus

mājsaimniecībām no 01.01.2015. un piedāvā savu pakalpojumu: AS „Latvenergo”, SIA „Baltcom TV”, SIA „220 Enerģija” un SIA „WIN Baltic”. Vēl divi dalībnieki, kas iekļauti elektroenerģijas tirgotāju reģistrā un plāno tirgot elektroenerģiju mājsaimniecībām, ir: SIA „BCG Riga”, SIA „STARFIT ENERGY”.

Nelielā tirgus dalībnieku aktivitāte saistāma ar vairākiem jautājumiem, bet viens no būtiskākajiem, uz ko norādīja augšminētie tirgus dalībnieki, ir neskaidrā situācija un neticība sakarā ar tirgus atvēršanas atlikšanu. Atsevišķi tirgus dalībnieki sagaida, ka konkurentu skaits pieaugs pēc faktiskās tirgus atvēršanas mājsaimniecībām.

Viens no nozīmīgiem tirgus dalībniekiem Latvijā SIA „Enefit”, kas veic elektroenerģijas tirdzniecību juridiskām personām, 2014.gada sākumā kā problēmu sekmīgai tirgus atvēršanai mājsaimniecību lietotājiem norādīja, ka *„nepieciešams pārskatīt mājsaimniecību tirgus darbību regulējošo likumdošanu - jānovērš situācija, ka tirgotājiem tiek uzspiests konkrēts klientu apkalpošanas modelis un funkcijas. Jau tagad redzams, ka šīs problēmas rada nozīmīgas barjeras tirgotāju interesei par dalību tirgū un savus piedāvājumus divus mēnešus pirms tirgus atvēršanas ir izteikuši vien divi tirgotāji”*.¹

Viens no tirgus dalībniekiem sniedza KP un citām institūcijām priekšlikumus uzlabojumiem regulējumā elektroenerģijas tirgus atvēršanai mājsaimniecībām, tai skaitā:

- 1) Pārvaldes operatora centralizēts klientu patēriņa/datū apmaiņas portāls, kas izveidots viena sadales operatora risinājuma vietā;
- 2) Nepieciešams skaidri nodalīt sadales tīkla un elektroenerģijas mazumtirgotāja lomas, tostarp:
 - nodrošināt klientiem iespēju izvēlēties starp atsevišķu rēķinu saņemšanu, vai tīkla un tirgotāja pakalpojuma apvienota rēķina saņemšanu;
 - ir skaidri jānodala sistēmas operatora un tirgotāja līgumi;
 - jāsadala riski un izmaksas starp tirgotāju un sistēmas operatoru, nemaksātāju gadījumos.
- 3) Nepieciešams atcelt lieko "universālo pakalpojumu";
- 4) Neiesaistīt elektroenerģijas tirgotājus valsts pārvaldes funkciju izpildē, administrējot sociālā atbalsta shēmas.

Atsevišķi tirgus dalībnieki nesaskatīja problēmas normatīvajā regulējumā. Kāds no tiem pauda viedokli, ka konkurence starp elektroenerģijas mazumtirgotājiem pastāvēs galvenokārt servisa kvalitātes un papildpakalpojumu nevis cenas ietvaros. Tā, piemēram, SIA „Baltcom TV” piedāvā saviem esošajiem klientiem līdz ar citiem pakalpojumiem iegādāties arī elektroenerģiju.

Kaut arī juridiski ST un AS „Latvenergo” darbība ir nodalīta un kontrole par neatkarību lēmumu pieņemšanā tiek nodrošināta atbilstoši normatīvajiem aktiem, elektroenerģijas tirgotāji ST joprojām saista ar AS „Latvenergo” un uztver kā vienu uzņēmumu.

¹<http://www.db.lv/razosana/energetika/enefit-elektroenerģijas-tirgus-atversanas-atlikšana-nerisinas-problemas-409466>

3. CITU VALSTU PIEREDZE

Igaunijā² elektroenerģijas tirgus tika pilnībā atvērts 2013.gadā, kad arī majsaimniecībām vairs nebija jāiegādājas elektrība par regulētu cenu. Igaunijā ir viens pārvades operators (Elering, kas pilnībā pieder valstij – Finanšu ministrijai) un viens ražotājs (Eesti Energia, kas arī pieder valstij – Ekonomikas ministrijai). Savukārt elektroenerģijas sadali veic 36 operatori, lielākais no kuriem ir Elektrilevi (87,3% tirgus daļa, ~497 tūkst. klientu). Elektrilevi pieder Eesti Energia grupai.

Atbilstoši normatīvajiem aktiem, ja sadales operatora tīklam pieslēgumu skaits pārsniedz 100 000, tad SSO ir jāveido kā atsevišķs uzņēmums un tas nedrīkst nodarboties ar elektroenerģijas ražošanu un tirdzniecību (izņemot tirdzniecību universālā pakalpojuma ietvaros). Pārējiem SSO ir prasība nodalīt atsevišķi grāmatvedību par elektroenerģijas sadales nodrošināšanu.

2012.gada beigās tika pārtraukti visi elektroenerģijas piegādes līgumi regulētajā tirgū. Lietotājiem, kas nenoslēdza piegādes līgumu ar tirgotāju, elektroenerģiju universālā pakalpojuma ietvaros nodrošina sadales operators, kura tīklam pieslēgts konkrētais lietotājs. Universālā pakalpojuma cena tiek aprēķināta iepriekšējā mēneša vidējai elektrības biržas cenai, pieskaitot SSO izmaksas un saprātīgu peļņu. 2013.gadā šādu pakalpojumu saņēma 22,5% Igaunijas elektroenerģijas lietotāju (pieslēguma punkti).

Jāatzīmē, ka lielākais Igaunijas SSO Elektrilevi universālā pakalpojuma nodrošināšanai izmantoja Eesti Energia kā elektroenerģijas tirgotāja resursus, jo saskaņā ar regulējumu Elektrilevi nevar veikt tirdzniecību un tādēļ uzņēmumam ir jāizmanto kāda tirgotāja pakalpojums. Tāpat Elektrilevi izmanto tādus Eesti Energia pakalpojumus kā klientu maksājumu un parādu administrēšana, zvanu centrs u.c. Slēdzot līgumus ar klientiem Eesti Energia ir Elektrilevi pārstāvis.

Klientiem, kuriem elektroenerģiju piegādā iepriekšējais monopolists Eesti Energia, ir viens līgums - tirgotājs pārstāv Elektrilevi, slēdzot līgumus ar klientiem, un nodrošina elektroenerģijas tirdzniecību arī universālā pakalpojuma saņēmējiem, kuriem ir pieslēgums Elektrilevi tīklā. Klientiem, kas izvēlas citu piegādātāju, ir atsevišķi līgumi – ar elektrības mazumtirgotāju un sadales operatoru. Līdzīgi ir ar rēķiniem – ja elektroenerģijas tirgotājs un SSO ir vienas uzņēmumu grupas pārstāvji, tad klientam ir vienots rēķins, visos pārējos gadījumos klienti saņem rēķinu no tirgotāja un rēķinu no sadales operatora. Par šādu Elektrilevi nevienlīdzīgu attieksmi pret tirgotājiem attiecībā uz rēķinu sniegšanu klientiem vairāki lielākie tirgotāji vērsušies ar pretenziju Igaunijas konkurences iestādē (jautājums tiek vērtēts).

Igaunijā elektrību piedāvā 15 tirgotāji. Lielāko dalībnieku tirgus daļas 2013.gadā bija šādas: Eesti Energia – 71,9%, Elektrum Eesti – 10,7%, 220 Energia – 1,7%, Elektrimuugi – 1,4%.

Saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir izveidota vienota datu apmaiņas platforma, kurā Elektrilevi savlaicīgi un pēc vienotiem nosacījumiem ievieto informāciju par lietotāju elektrības patēriņa apjomu, kas nepieciešama tirgotājiem. Šo vienoto sistēmu uztur (administrē) pārvades operators Elering³. Šajā sistēmā ir virkne datu par klientu līgumiem, maksājumiem u.c., kā arī par tirgotājiem, lai klienti varētu vieglāk veikt tirgotāja izvēli. Sistēmas datiem klienti var piekļūt,

²http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202014/NR_En/C14_NR_Estonia-EN.pdf

³ <http://elering.ee/data-warehouse/>

izmantojot dažādus autorizācijas rīkus (ID kartes, internetbanku identifikatori u.c.). Tiek uzsvērts, ka būtiskākais nosacījums konkurences veicināšanai ir visiem skaidri zināmi un vienlīdzīgi nosacījumi, kā arī savlaicīga un uz līdzvērtīgiem nosacījumiem balstīta nepieciešamās informācijas ieguve. Tādēļ šī sistēma tiek uzskatīta par būtisku instrumentu konkurences veicināšanai, bet arī esošā konkurence tiek atzīta par pietiekamu.

Ziemeļu reģiona valstis

Ziemeļu reģiona valstīs (Dānija, Somija, Norvēģija, Zviedrija), kur elektroenerģijas tirgu atvēra jau deviņdesmito gadu sākumā, arī galvenā problēma, kas aizvien tiek risināta, ir vienotā vai dalītā līguma un rēķina sniegšana mājtsaimniecībām. Pieejas ir dažādas – vienots līgums, dalīti līgumi, iespēja izvēlēties vienotu vai dalītus līgumus. Vairākās valstīs ar regulējumu ir noteikts kāda informācija jāiekļauj piegādes līgumā.

Arī attiecībā uz rēķiniem prakse atšķiras, bet visās šajās valstīs ir iespējams saņemt vienotu rēķinu. Divās valstīs pastāv regulējums par vienoto rēķinu, divās – nē. Dānijā noteikts, ka rēķinu piegādā tirgotājs, pārējās valstīs tas nav regulēts un tiek īstenota dažāda prakse.

Ziemeļvalstu enerģijas regulators (Nordic Energy Regulators – NordREG) 2009.gadā veica apkopojumu par pastāvošo regulējumu attiecībā uz līgumu slēgšanu un rēķinu piegādi elektroenerģijas nodrošināšanā klientiem (gan mājtsaimniecībām, gan juridiskajām personām) šajās valstīs⁴:

Tabula Nr.1

Līgumu slēgšanas un rēķinu piegādes regulējums elektroenerģijas nodrošināšanā klientiem ziemeļu reģiona valstīs

	Dānija	Somija	Norvēģija	Zviedrija	NordREG viedoklis
Vai klientiem ir atsevišķi līgumi ar SSO un tirgotāju?	Nav SSO līguma	Pastāv gan vienots līgums, gan dalīti	Dalīti līgumi	Dalīti līgumi	Nav nepieciešams harmonizēt
Vai tiek regulēts, kāda informācija iekļaujama piegādes līgumā?	Jā	Jā	Jā	Nē	Nepieciešams harmonizēt
Vai tiek regulēts rēķinā iekļaujamās informācijas minimums?	Jā	Jā	Jā	Nē	Nepieciešams harmonizēt, bet nav kritiski
Vai rēķinu skaits tiek regulēts?	Jā	Nē	Jā	Nē	Nav nepieciešams harmonizēt
Cik bieži piegādātājam/SSO ir jānosūta rēķins klientam?	Vismaz 1 reizi gadā	Nav regulēts	SSO: katru trešo mēnesi	Nav regulēts	Nav nepieciešams harmonizēt

⁴ Market Design. Common Nordic end-user market, Report 3/2009; http://www.energitilsynet.dk/fileadmin/Filer/Internationalt/Market_Design_Common_Nordic_end-user_market.pdf

Vai ir iespējams saņemt vienoto (SSO+tirgotājs) rēķinu?	Jā	Jā	Jā	Jā	Nav nepieciešams harmonizēt
Vai tiek regulēti apvienotie rēķini?	Jā	Nē	Jā	Nē	Nav nepieciešams harmonizēt
Kurš sūta klientam apvienoto rēķinu?	Tirgotājs	Nav regulēts; SSO vai tirgotājs	Nav regulēts; SSO vai tirgotājs	Nav regulēts; parasti - tirgotājs	Nav nepieciešams harmonizēt

Avots: Market Design. Common Nordic end-user market, Report 3/2009

Situācija par vienoto rēķinu un tā regulējumu šajās valstīs ir atšķirīga. Kaut arī NordREG atzina, ka to nav nepieciešams harmonizēt, tomēr turpmākajos gados tas izvirzījis rekomendāciju ieviest apvienoto rēķinu⁵. Vienlaikus tiek norādīts, ka šīs rekomendācijas izpilde atkarīga no maksājumu, informācijas apmaiņas, nodokļu iekasēšanas un risku vadības sistēmas attīstības. Ziemeļvalstīs turpinās darbs šīs un citu rekomendāciju ieviešanā un progress starp valstīm ir ļoti dažāds⁶.

Dānijā⁷ tirgus ir pilnībā atvērts kopš 2003.gada. 2013.gadā ir 67 elektroenerģijas sadales operatori un 53 tirgotāji, no tiem deviņi ir vienā uzņēmumu grupā ar kādu no sadales operatoriem. Problēma ir zemā klientu mobilitāte, kā rezultāta 67% klientu, kas veido 61% no patēriņa apjoma, pērk elektrību par regulētu cenu [kā noprotams no ziņojuma, klienti, kas nav izvēlējušies tirgotāju un turpina saņemt pakalpojumu no vēsturiskā piegādātāja, turpina saņemt pakalpojumu par regulētu cenu]. Uzsākts darbs pārejai uz klientu apkalpošanas modeli, kurā mazumtirgotājs tiks noteikts par klientu kontakta centru.

Somijā⁸ elektrību tirgū piedāvā 71 tirgotājs un trīs lielāko tirgotāju tirgus daļa (CR3) ir ~35-40%. Lielākā daļa tirgotāju, kas ir juridiski nodalīti, pieder kādai no sadales operatoru uzņēmumu grupām. Tirgotājiem nav nepieciešams savai darbībai saņemt licenci. Valstī ir 80 SSO, no kuriem 18 bija obligāti nodalāmi no tirgotāja un ražotāja funkciju veikšanas, jo to klientu skaits pārsniedz 50 000. Kopumā juridiski nodalīti ir 52 sadales operatori, pārējie ir ļoti nelieli un uz tiem neattiecas prasība par jebkādu uzskaites vai darbības nodalīšanu. Klientu mobilitāte pieaug, un 2013.gadā tā sasniedza 10,1%. Klientiem interneta vidē ir pieejams tarifu kalkulators, kuru tie var izmantoto izvēloties izdevīgāko piedāvājumu. Šajā sistēmā visiem tirgotājiem ir jāiekļauj aktuālie cenu piedāvājumi. Ar kādu informāciju un cik ilgā laikā savstarpēji apmainās tirgotāji un sadales operatori gadījumos, kad klients maina tirgotāju, ir noteikts normatīvajos aktos.

⁵ Skat. NordREG recommendations on implementing combined billing;

http://www.nordicenergyregulators.org/wp-content/uploads/2013/02/NordREG_recommendations_on_implementation_of_combined-billing.pdf

⁶ NordREG status report to EM G on the project Nordic end user market July 8th, 2013;

http://www.nordicenergyregulators.org/wp-content/uploads/2013/02/NordREG_status_report_to_EMG-2013_07_08.pdf

⁷ 2014 National Report Denmark

http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202014/NR_En/C14_NR_Denmark-EN.pdf

⁸ National Report 2014

http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202014/NR_En/C14_NR_Finland-EN.pdf

Norvēģijā⁹ tirgus ir liberalizēts kopš 1991.gada. 2013.gadā elektrību klientiem tirgū piedāvā 117 tirgotāji un tās sadali līdz klientiem veic 154 SSO, astoņiem no tiem klientu skaits pārsniedz 100 000 un tiem ir stingrākas prasības par darbības nodalīšanu. Ir izveidota cenu salīdzināšanas sistēma, kurā klientiem ir iespēja veikt izvēli par sev vēlamāko piegādātāju, jo katram tirgotājam ir pienākums iekļaut tajā aktuālās cenas, kā arī nodrošināt klientam iespēju elektroniski noslēgt līgumu (trīs līgumu standarta formas). Aizvien vairāk klientu par piegādātāju izvēlas tirgotāju, kurš nav vēsturiskais monopolists un neatrodas vienā uzņēmumu grupā ar kādu no SSO. Tomēr joprojām daudziem saistītajiem tirgotājiem ir dominējošais stāvoklis konkrētā sadales operatora apkalpotajā teritorijā. Vidēji šo piegādātāju tirgus daļa konkrētajā teritorijā ir ~70%. Valstī nav vienota datu apmaiņas sistēma par klientiem, to enerģijas patēriņu utt. Šādas sistēmas izveide nodrošinās efektīvāku informācijas apmaiņu elektrības mazumtirdzniecības tirgū un ir būtisks faktors konkurences veicināšanā, jo labi informēts klients būs galvenais nosacījums klientu aktivitātes un konkurences virzībai. Vēl tiks veikts darbs sistēmas vienkāršošanai - ieviesīs tirgotāju kā klientu apkalpošanas centru, tai skaitā iekļaujot darbu ar apvienotajiem klientu rēķiniem. Paredz, ka sistēmas vienkāršošana mazinās šķēršļus klientiem mainīt piegādātāju. Tiek izstrādāti ievērojami grozījumi normatīvajos aktos.

Zviedrijā¹⁰ tirgus ir atvērts kopš 1996.gada. Ir izveidota vienotā cenu reģistrēšanas sistēma, kurā savus datus ievietojuši 123 tirgotāji (tirgotāju skaitā iekļauj tos uzņēmumus, kuriem ir reģistrēts vismaz viens līgums). Trīs lielāko tirgotāju tirgus daļa (CR3) ir 41,1%, aprēķinot pēc elektrības patēriņa apjoma 2013.gadā. Uzskata, ka klientu mobilitāte ir pietiekama – 2013.gadā 10,7% klientu mainīja elektrības piegādātāju. Ja klients nav izvēlējis piegādātāju, tad šī reģiona tīkla īpašnieks (SSO) kļūst par „noklusēto piegādātāju”. 2013.gadā 17% klientiem bija šādi līgumi un viņu maksa par elektrību bija vidēji par 30% lielāka kā pārējiem. Veicot izpēti par šiem klientiem, atbildīgā institūcija konstatējusi, ka klienti ne visos gadījumos no SSO bija saņēmuši savlaicīgu un pilnīgu informāciju par līgumu.

4. KONKURENCES NOSACĪJUMI UN RISKI ELEKTROENERĢIJAS TIRGŪ MĀJSAIMNIECĪBĀM

Izvērtējot normatīvos aktus, tirgus dalībnieku viedokļus un citu valstu pieredzi, secināms, ka ir vairākas problēmas, kas var ietekmēt sekmīgu elektroenerģijas tirgus māsaimniecībām atvēršanu un konkurences attīstību:

AS „Sadales tīkls” un AS „Latvenergo” reālā neatkarība

AS „Latvenergo” restrukturizācijas ietvaros SSO tika juridiski nodalīts un no 01.07.2007. ST darbojas kā neatkarīgs operators. Ar likumu ir noteiktas ST valdes locekļu tiesības, kā arī prasība veikt nodalītu grāmatvedības uzskaiti. Ik gadu ST sagatavo pārskatu un SPRK izvērtē, vai nav apstākļu, kas būtiski ierobežotu ST tiesības pieņemt lēmumus patstāvīgi un neatkarīgi no AS „Latvenergo”.

⁹ National Report2014;

http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202014/NR_En/C14_NR_Norway-EN.pdf

¹⁰ The Swedish electricity and natural gas markets 2013;

http://www.ceer.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202014/NR_En/C14_NR_Sweden-EN.pdf

Gatavojoties darbībai pēc pilnīgas elektroenerģijas tirgus liberalizācijas, lai veiktu elektroenerģijas tirdzniecību Latvijā, reģistrēta AS „Latvenergo” meitas kompānija SIA „Elektrum Latvija”. Tādējādi var uzskatīt, ka no normatīvā regulējuma viedokļa ir izdarīts viss nepieciešamais, lai nodrošinātu neatkarību ST lēmumu pieņemšanā, kā arī novērstu iespējamus šķērssubsidēšanas riskus. Jānorāda, ka pagaidām SPRK elektroenerģijas tirgotāju reģistrā SIA „Elektrum Latvija” nav iekļauta. Arī ST interneta vietnē norādītais elektroenerģijas mazumtirgotājs ir AS „Latvenergo”, nevis SIA „Elektrum Latvija”, un piedāvājumus iedzīvotājiem izteica AS „Latvenergo”, iespējams, izmantojot vēsturisko atpazīstamību un klientu uzticību.

Juridiski nodalītā atbildība lēmumu pieņemšanā nevar novērst konkurentu iespējamās šaubas par ST neatkarību no AS „Latvenergo” ikdienas darbībā, tādējādi radot savai meitas sabiedrībai kā elektroenerģijas mazumtirgotājam priekšrocības salīdzinājumā ar citiem mazumtirgotājiem. Par to būs iespējams pārliecināties tikai praksē, vērtējot ST faktisko rīcību.

Vienlaikus ar šo ir aktuāls arī jautājums par elektroenerģijas lietotāju datu bāzes īpašnieku un uzturētāju. Datu bāzē ir iekļauta tirgotājiem nepieciešamā informācija par klientiem, to elektroenerģijas patēriņu un citi rādītāji, ko kā lielākais operators apkopo un nodrošina ST. Viens no tirgus dalībniekiem nav apmierināts ar šīs sistēmas tehnisko risinājumu, jo šajā sistēmā nav iekļauti mazāko sistēmas operatoru dati un šīs datu sistēmas esamība ST pārziņā var radīt priekšrocības AS „Latvenergo” meitas sabiedrībai. Konkrētais tirgus dalībnieks ierosina, lai klientu datu sistēmas turētājs būtu AS „Augstspriegumu tīkls”.

Tātad pastāv vairākas problēmas – vienotā sistēmā nav iekļauti dati par visiem elektroenerģijas lietotājiem, juridiski informāciju no vienotās datu bāzes visiem tirgotājiem nodrošina ST, bet faktiski, saskaņā ar KP noskaidroto informāciju, to veic AS „Latvenergo”. Šis varētu būt viens no būtiskākajiem konkurences tiesību ierobežojumiem elektroenerģijas tirgus atvēršanas procesa ietvaros, jo AS „Latvenergo” kā viena no elektroenerģijas tirgotāja mātes kompānijai būs pilnīga pieeja visu konkurentu klientu datiem – klientu skaits, to elektroenerģijas patēriņa apjoms, tirgotāju maiņa u.c.

KP vērtējumā šī datu apmaiņas sistēma jānodod tiešā ST atbildībā (t.i., ST būtu šīs sistēmas īpašnieks, uzturētājs un operators), no kuras uz līdzvērtīgiem nosacījumiem notiek datu apmaiņa ar visiem tirgotājiem, tai skaitā ar AS „Latvenergo”.

Risku un atbildības sadale starp sadales operatoriem un tirgotājiem

Regulējums nosaka, ka elektroenerģijas piegāde mājstaiņniecībām notiek saskaņā ar elektroenerģijas tirdzniecības līgumu, kurā ir ietverami arī dati par SSO. Savukārt SSO sniedz tirgotājam nepieciešamo informāciju līguma sagatavošanai. Līgumā iekļaujamas arī kopējās sagaidāmās elektroenerģijas izmaksas, atsevišķi uzrādot elektroenerģijas cenu, maksu par sistēmas pakalpojumiem, obligāto iepirkuma komponenti un PVN, kā arī nosacījums par tirgotāja pienākumu norēķināties ar SSO par tā pakalpojumiem un obligātā iepirkuma komponenti.

Līdz ar to no regulējuma izriet, ka tirgotājs ir atbildīgs ne tikai par elektroenerģijas cenu un iespējamajiem tarifu plānu piedāvājumiem klientam, bet arī par rēķinu sagatavošanu un piegādi, apmaksas iekasēšanu (arī daļā par

sadales pakalpojumu un obligātā iepirkuma komponenti), par parādu piedziņu, par saziņu ar mājsaimniecībām problēmsituāciju gadījumos un saziņu ar SSO problēmu novēršanā.

Iespējams, ka tirgotājiem no esošā regulējuma redakcijas šīs prasības un atbildība ir skaidra, bet katrā ziņā tirgotāja un sadales operatora savstarpējās sadarbības nosacījumi ir atstāti pašu tirgus dalībnieku ziņā. Pietiekamas konkurences gadījumā savstarpējās sadarbības nosacījumi starp tirgus dalībniekiem nebūtu regulējami ar normatīvajiem aktiem. Tai pat laikā esošajiem un potenciālajiem elektroenerģijas tirgus mājsaimniecībām dalībniekiem, darbības nosacījumi varētu būt skaidrāki, ja pamatprincipi par sadarbību starp tirgotāju un sadales operatoru tiktu regulēti. Turklāt, iepazīstoties ar vienu no līgumiem, kas noslēgts starp tirgotāju un sadales operatoru, konstatēts, ka tiesības, atbildība un sankcijas nav līdzvērtīgas – ir definēti tirgotāja pienākumi nodrošināt informācijas piegādi un samaksu par pakalpojumu sadales operatoram, kā arī sankcijas, ja šīs prasības netiek pildītas. Attiecībā uz ST šādu prasību līgumā nav. Konkrētā līguma slēdzējs – tirgotājs -norādīja, ka līdz šim nekādu problēmu sadarbībā ar ST nav bijis, dati par lietotājiem (juridiskajām personām) ir nodrošināti pēc pieprasījuma. Ņemot vērā, ka līdz šim atvērtajā tirgū elektroenerģiju iepirka tikai 2,7% lietotāju, ir pamats uzskatīt, ka problēmas varētu rasties, kad ST būs vienlaikus jānodrošina dati dažādiem tirgotājiem par ievērojami lielāku skaitu klientu. Starp ST un tirgotāju noslēgtais līgums šajā gadījumā pārsvarā aizsargā ST intereses. Jāņem vērā, ka normatīvais regulējums izvirza prasības tirgotājam rēķinu klientam nogādāt noteiktā termiņā, ja tiek kavēta rēķina sagatavošanai nepieciešamās informācijas saņemšana no ST, tirgotājam rodas risks neizpildīt savas saistības.

Attiecībā par norēķinu risku sadali starp SSO un tirgotāju aptaujāto tirgus dalībnieku (mazumtirgotāju), viedokļi atšķīrās – viens uzskatīja, ka riski ir jāsadala, citi pauda izpratni, ka SSO vienota līguma gadījumā nav tiešas piekļuves klientiem un tā rīcībā nav instrumentu maksājumu iekasēšanas efektivizēšanai.

Eiropas enerģijas regulatoru padome (Council of European Energy Regulators) 2012.gadā ir izstrādājusi Labās prakses vadlīnijas¹¹, kurās izteikts viedoklis un rekomendācija, ka mazumtirgotājam ir jābūt par klientu kontakta centru, ka vienota rēķina saņemšana klientiem būtu izdevīgāka un rēķina piegāde klientam ir jānosaka kā obligāts tirgotāja pienākums. Tai pat laikā norādot, ka ir jābūt skaidram regulējumam par to, kā tirgotāji norēķinās par sadales operatora pakalpojumiem, jo īpaši finansiālo risku sadale klientu parādu gadījumos.

KP uzskata, ka taisnīgu un līdzvērtīgu sadarbības starp ST un elektroenerģijas tirgotājiem nosacījumu ievērošanai būtu izvirzāmas obligātās minimālās prasības līguma noslēgšanā starp ST un tirgotājiem vai arī jāizstrādā standarta līgums, kurā iekļautie nosacījumi līdzvērtīgi aizsargā abu pušu intereses, nodrošina vienlīdzīgu un nediskriminējošu attieksmi pret visiem tirgotājiem, cita starpā paredz ST pienākumus un termiņus to izpildei, kā arī sankcijas par to neievērošanu.

¹¹ Electricity and Gas Retail market design, with a focus on supplier switching and billing, 24 January 2012: http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/CEER_PAPERS/Customers/Tab3/C11-RMF-39-03_GGP-Retail-Market-Design_24-Jan-2012.pdf

Valsts atbalsts aizsargātajiem lietotājiem

Attiecībā uz mazumtirgotāju norādīto slogu, tos iesaistot valsts pārvaldes funkciju izpildē, t.i., sociālā atbalsta shēmas administrēšanā, konstatēts, ka ir veiktas izmaiņas normatīvajos aktos, daļēji samazinot administratīvo slogu. Sociāli mazaizsargāto grupu atbalsta sniegšanā vairs netiek iesaistīti visi tirgotāji, bet 2015.gadā šo klientu īpašā apkalpošana uzlikta par pienākumu AS „Latvenergo”. Atbilstoši EM interneta vietnē pieejamajai informācijai¹², process tiks īstenots šādi:

No 01.01.2015., lai esošajā mēnesī trūcīgā vai maznodrošinātā ģimene (persona) saņemtu aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu, tai iepriekšējā mēnesī ir jābūt piešķirtam trūcīgas vai maznodrošinātas ģimenes (personas) statusam. Ja daudzbērnu ģimene vēlēšies saņemt aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu, tai jāvēršas pie AS „Latvenergo”, apliecinot atbilstību daudzbērnu ģimenes statusam.

Lai persona saņemtu mazturīgas vai trūcīgas personas statusu, ir jādodas uz savas pašvaldības sociālo dienestu, kurš vērtē, vai pēc noteiktiem kritērijiem ir piemērojams mazturīgas vai trūcīgas personas statuss. Ja statuss tiek piešķirts, tad sociālais dienests šo informāciju nodos tālāk AS „Latvenergo”.

Savukārt daudzbērnu ģimenes, kuras pēc tirgus atvēršanas no 01.01.2015. vēlēšies saņemt aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu, tiek aicinātas pieteikties www.e-latvenergo.lv, kā arī AS „Latvenergo” klientu apkalpošanas centros visā Latvijā.

Visiem klientiem, kuri saņems aizsargātā lietotāja pakalpojumu, līdz 15.12.2014. ir jānoslēdz līgums ar AS „Latvenergo” un jāizvēlas sev piemērotākais Elektrum produkts. Par elektroenerģijas apjomu, kas norēķinu periodā pārsniegs minēto aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma apjomu (t.i., 100 kWh trūcīgai vai maznodrošinātai ģimenei (personai) un 300 kWh daudzbērnu ģimenei) aizsargātais lietotājs maksās AS „Latvenergo” piedāvāto un viņa izvēlēto elektroenerģijas cenu vai AS „Latvenergo” noteikto universālā pakalpojuma cenu.

No 2016.gada aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu uz diviem gadiem nodrošinās konkursa kārtībā izvēlēts elektroenerģijas tirgotājs. Konkursa priekšmets būs aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas pienākums/saistības ar vizzemāko valsts budžeta līdzfinansējumu. Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma sniegšanas nosacījumi, finansēšanas apjoms un kārtība tiks noteikta 2015.gadā.

Pastāv iespēja, ka neviens no aizsargātajiem lietotājiem nebūs izvēlējis citu elektroenerģijas tirgotāju un šādā gadījumā ievērojamas problēmas nav saskatāmas, jo pārējiem tirgotājiem tiek samazināts administratīvais slogs sadarbībā ar valsts sociālajiem dienestiem.

ETL nosaka, ka līdz atbilstošu MK noteikumu spēkā stāšanās dienai pašvaldība līdz katra mēneša astotajam datumam, izmantojot valsts informācijas sistēmu savietotāju, sniedz aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma sniedzējam datus par aizsargāto lietotāju.

¹²

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/enerģijas_tirgus_un_infrastruktura/elektroenerģijas_tirgus_atversana/

Tomēr nav pietiekami skaidrs, vai ir paredzēts, ka aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu konkrētajā gadā iespējams saņemt arī tad, ja atbilstošs statuss iegūts pēc 1.janvāra. Kā šādos gadījumos var notikt informācijas apmaiņa un iespējamā līguma laušana, ja persona ir noslēgusi līgumu ar citu tirgotāju un pēc tam iegūst sociāli aizsargātās personas statusu (ģimenē piedzimst trešais bērns, tiek iegūts trūcīgā vai maznodrošinātā statuss, jo informācijas apmaiņa ar pašvaldībām paredzēta ik mēnesi un trūcīgas ģimenes (personas) statusu nosaka, pamatojoties uz datiem par ienākumiem pēdējos trīs kalendārajos mēnešos un iespējams, ka šāds statuss tiek iegūts pēc 01.01.2015.).

Nepieciešami papildu skaidrojumi, vai un kā ir iespēja saņemt aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu, ja persona atbilstošu statusu iegūst 2015.gada laikā.

Universālais pakalpojums un tā sniedzēji

Atbilstoši ETL sniegtajam terminu skaidrojumam universālais pakalpojums elektroenerģijas nodrošināšanā ir garantētas tiesības uz elektroenerģijas piegādi noteiktā kvalitātē par viegli un skaidri salīdzināmu un pārskatāmu cenu. Atbilstoši ETL noteiktajam regulējumam visiem elektroenerģijas tirgotājiem, kā arī sadales sistēmas operatoriem, kura sadales tīkliem pieslēgti mazāk par simt tūkstošiem lietotāju, savos mājsaimniecību lietotājiem izteiktajos tirdzniecības pakalpojuma piedāvājumos ir jāiekļauj universālā pakalpojuma piedāvājums. MK noteikumu Nr.50 33.punkts definē konkrētus nosacījumus, kādiem jābūt iekļautiem universālā pakalpojuma piedāvājumā, tai skaitā:

- 1) elektroenerģijas tirdzniecības periods ir 12 mēneši;
- 2) visā elektroenerģijas tirdzniecības periodā elektroenerģijas cena ir nemainīga;
- 3) lietotājam ir tiesības atteikties no universālā pakalpojuma pirms elektroenerģijas tirdzniecības perioda beigām bez līguma pirmstermiņa izbeigšanas maksas piemērošanas;
- 4) elektroenerģijas piegāde pēc elektroenerģijas tirdzniecības perioda beigām tiek nodrošināta universālā pakalpojuma ietvaros par tirgotāja noteikto cenu nākamajam elektroenerģijas tirdzniecības periodam.

Viens no tirgus dalībniekiem norādīja, ka obligāta prasība sniegt šāda pakalpojuma piedāvājumu ir uzskatāma par ievērojamu šķērslī, viņu skatījumā universālais pakalpojums ir lieks, jo mājsaimniecības (tāpat kā juridiskās personas) gadījumos, kad nav noslēgts pakalpojuma līgums, var iegādāties elektroenerģiju pēdējās garantētās piegādes ietvaros no sadales operatora izvēlēta tirgotāja. Jāatzīmē, ka šādā gadījumā cena varētu būt ievērojami augstāka kā universāla pakalpojuma piedāvājums.

Vēl kāds no tirgus dalībniekiem šādu piedāvājumu sākotnēji nebija ietvēris savu produktu klāstā, kaut arī spēkā esošie MK noteikumi Nr.50 paredz to kā obligātu prasību visiem tirgotājiem, un atzina, ka šādas prasības izpilde nav iespējama, jo neprognozējamie riski ir pārāk augsti – proti, nepastāv iespēja prognozēt šāda pakalpojuma cenu uz gadu.

Pastāv iespēja, ka daudzas mājsaimniecības tirgus atvēršanas sākuma posmā nebūs izvēlējušās elektroenerģijas tirgotāju un konkrētu tā produktu. Līdz ar to

ievērojamu skaitu lietotāju sākotnēji apkalpos AS „Latvenergo”, sniedzot universālo pakalpojumu. (Atbilstoši normatīvajiem aktiem, ja mājsaimniecības lietotājam nav spēkā esoša elektroenerģijas tirdzniecības līguma, tas saņem universālo pakalpojumu, kuru sniedz iepriekšējais tirgotājs, tātad 2015.gadā šis tirgotājs ir AS „Latvenergo”).

AS „Latvenergo” kā vēsturiskais piegādātājs varēs izmantot priekšrocības konkrēto klientu apkalpošanā, ja būs „ieguvis” tos kā universālā pakalpojuma izmantotājus. Ja AS „Latvenergo” universālā pakalpojuma cena būs pietiekami izdevīga klientam, tas var mazināt vēlmi izvēlēties citu tirgotāju piedāvājumus vai citu AS „Latvenergo” produktu. Šāda rīcība, savukārt, var nelabvēlīgi ietekmēt konkurences attīstību elektroenerģijas tirgū mājsaimniecībām.

Universālais pakalpojums tā pastāvošajā interpretācijā ar esošajiem nosacījumiem varētu tikt izmantots kā pārejas posma instruments, tā nepieciešamību un ietekmi uz tirgu un tā atvēršanu būtu jāpārvērtē pēc dažiem gadiem. Ja šāds pakalpojums tiek saglabāts, tad nākotnē jāvērtē, vai AS „Latvenergo” nepastāv būtiskas priekšrocības piedāvājot universālo pakalpojumu, kas tam saglabājušās kā vēsturiskajam elektroenerģijas piegādātājam Latvijas mājsaimniecībām, vai patērētājiem tiek sniegts lielāks ieguvums, saglabājot AS „Latvenergo” universālo pakalpojumu, salīdzinājumā ar ieguvumu, ko varētu dot klientu pārslēgšanās uz citiem piegādātājiem.

Ievērojamas barjeras jaunu elektroenerģijas mazumtirgotāju ienākšanai tirgū nav konstatētas. Ne visas ziņojumā minētās problēmas ir tieši saistītas ar iespējamiem konkurences tiesību pārkāpumiem, bet var ietekmēt sekmīgu tirgus atvēršanu un konkurentu interesi iesaistīties šai tirgū, kā arī atsevišķos gadījumos ir saskatāmi riski iespējamai godīgai konkurencei pēc tirgus atvēršanas. Vienlaikus jāsecina, ka normatīvais regulējums ietver vienotas prasības visiem potenciālajiem elektroenerģijas tirgotājiem mājsaimniecībām, savukārt ST atrodas dominējošā stāvoklī un tam ir jāievēro Konkurences likuma 13.panta pirmā daļa sadarbībā ar mazumtirgotājiem.

SECINĀJUMI

- 1) Vienotā datu apmaiņas sistēmā, kas ietver tirgotājiem būtiskus elektroenerģijas lietotāju datus, nav iekļauti dati par visiem elektroenerģijas lietotājiem. Juridiski informāciju no vienotās datu bāzes visiem tirgotājiem nodrošina ST, bet faktiski, saskaņā ar KP noskaidroto informāciju, to veic AS „Latvenergo”. Minētais var radīt konkurences tiesību ierobežojumus elektroenerģijas tirgus atvēršanas procesa ietvaros, jo AS „Latvenergo”, kā viena no elektroenerģijas tirgotāja mātes kompānijai, būs pilnīga pieeja visu konkurentu klientu datiem – klientu skaits, to elektroenerģijas patēriņa apjoms, tirgotāju maiņa u.c. KP vērtējumā šī datu apmaiņas sistēma jānodod tiešā ST atbildībā (t.i., ST būtu šīs sistēmas īpašnieks, uzturētājs un operators), no kuras uz līdzvērtīgiem nosacījumiem notiek datu apmaiņa ar visiem tirgotājiem, tai skaitā ar AS „Latvenergo”.
- 2) Kādā no līgumiem, kas noslēgts starp tirgotāju un sadales operatoru, konstatēts, ka tiesības, atbildība un sankcijas nav līdzvērtīgas – ir definēti tirgotāja pienākumi nodrošināt informācijas piegādi un samaksu par pakalpojumu sadales operatoram, kā arī sankcijas, ja šīs prasības netiek pildītas. Attiecībā uz ST šādu prasību līgumā nav. Esošajiem un potenciālajiem elektroenerģijas tirgus mājsaimniecībām dalībniekiem, darbības nosacījumi varētu būt skaidrāki, ja pamatprincipi par sadarbību starp tirgotāju un sadales operatoru tiktu regulēti. KP uzskata, ka taisnīgu un līdzvērtīgu sadarbības starp ST un elektroenerģijas tirgotājiem nosacījumu ievērošanai būtu izvirzāmas obligātās minimālās prasības līguma noslēgšanā starp ST un tirgotājiem vai arī jāizstrādā standarta līgums, kurā iekļautie nosacījumi līdzvērtīgi aizsargā abu pušu intereses, nodrošina vienlīdzīgu un nediskriminējošu attieksmi pret visiem tirgotājiem, cita starpā paredz ST pienākumus un termiņus to izpildei, kā arī sankcijas par to neievērošanu.
- 3) Attiecībā uz mazumtirgotāju norādīto slogu, tos iesaistot valsts pārvaldes funkciju izpildē, t.i., sociālā atbalsta shēmas administrēšanā, konstatēts, ka ir veiktas izmaiņas normatīvajos aktos, daļēji samazinot administratīvo slogu. Sociāli mazaizsargāto grupu atbalsta sniegšanā vairs netiek iesaistīti visi tirgotāji, bet 2015.gadā šo klientu īpašā apkalpošana (aizsargātā lietotāja pakalpojums) uzlikta par pienākumu AS „Latvenergo”. Tomēr nav skaidrs, vai ir paredzēts, ka aizsargātā lietotāja pakalpojumu konkrētajā gadā iespējams saņemt arī tad, ja atbilstošs statuss iegūts pēc 1.janvāra. Nepieciešami papildu skaidrojumi, vai un kā ir iespēja saņemt aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu, ja persona atbilstošu statusu iegūst 2015.gada laikā.
- 4) Pastāv iespēja, ka daudzas mājsaimniecības tirgus atvēršanas sākuma posmā nebūs izvēlējušās elektroenerģijas tirgotāju un konkrētu tā produktu. Līdz ar to ievērojamu skaitu lietotāju sākotnēji apkalpos AS „Latvenergo”, sniedzot universālo pakalpojumu. (Atbilstoši normatīvajiem aktiem, ja mājsaimniecības lietotājam nav spēkā esoša elektroenerģijas tirdzniecības līguma, tas saņem universālo pakalpojumu, kuru sniedz iepriekšējais tirgotājs, tātad 2015.gadā šis tirgotājs ir AS „Latvenergo”). Līdz ar to, jāturpina aktīvi informēt elektroenerģijas lietotājus par iespēju izvēlēties savas mājsaimniecības patēriņam izdevīgāko tirgus dalībnieku piedāvājumu. Ja AS „Latvenergo” universālā pakalpojuma cena būs pietiekami izdevīga klientam, tas var mazināt vēlmi izvēlēties citu tirgotāju piedāvājumus vai citu AS „Latvenergo” produktu. Šāda rīcība, savukārt,

var nelabvēlīgi ietekmēt konkurences attīstību elektroenerģijas tirgū mājāsaimniecībām.

Universālais pakalpojums tā pastāvošajā interpretācijā ar esošajiem nosacījumiem varētu tikt izmantots kā pārejas posma instruments, tā nepieciešamību un ietekmi uz tirgu un tā atvēršanu būtu jāpārvērtē pēc dažiem gadiem. Ja šāds pakalpojums tiek saglabāts, tad nākotnē jāvērtē, vai AS „Latvenergo” nepastāv būtiskas priekšrocības piedāvājot universālo pakalpojumu, kas tam saglabājušās kā vēsturiskajam elektroenerģijas piegādātājam Latvijas mājāsaimniecībām, vai patērētājiem tiek sniegts lielāks ieguvums, saglabājot AS „Latvenergo” universālo pakalpojumu, salīdzinājumā ar ieguvumu, ko varētu dot klientu pārslēgšanās uz citiem piegādātājiem.

- 5) Ievērojamas barjeras jaunu elektroenerģijas mazumtirgotāju ienākšanai tirgū nav konstatētas. Ne visas ziņojumā minētās problēmas ir tieši saistītas ar iespējamiem konkurences tiesību pārkāpumiem, bet var ietekmēt sekmīgu tirgus atvēršanu un konkurentu interesi iesaistītais šai tirgū, kā arī atsevišķos gadījumos ir saskatāmi riski iespējamai godīgai konkurencei pēc tirgus atvēršanas. Vienlaikus secināts, ka normatīvais regulējums ietver vienotas prasības visiem potenciālajiem elektroenerģijas tirgotājiem mājāsaimniecībām, savukārt ST atrodas dominējošā stāvoklī un tam ir jāievēro Konkurences likuma 13.panta pirmā daļa sadarbībā ar mazumtirgotājiem.

Pateicība

Konkurences padome pateicas uzņēmumiem un valsts pārvaldes iestādēm, kas sniedza tirgus uzraudzības veikšanai nepieciešamo informāciju.

Par tirgus uzraudzībām

Konkurences padome veic tirgus uzraudzības – padziļinātu konkurences situācijas analīzi – mērķtiecīgi izvēlētos tirgos, lai atklātu un novērstu konkurences kropļojumus, kas ierobežo uzņēmumu vienlīdzīgu sāncensību.

Uzraudzības noslēguma ziņojums tiek publiskots, ja to neliedz informācijas pieejamības ierobežojumi un ja informācija par tirgu, kas iegūta papildus pārkāpuma konstatēšanai vai nekonstatēšanai, uzskatāma par būtisku.

Sabiedrības līdzdalības iespējas

*Anonīmas ziņošanas iespēja Konkurences padomes interneta vietnē:
<http://www.kp.gov.lv/lv/tipoffs>*

Informēt Konkurences padomi par iespējamiem pārkāpumiem vai saņemt konsultāciju iespējams gan klātienē (iepriekš piesakoties), gan telefoniski (arī neatklājot savu identitāti).

Konkurences padome

Brīvības 55, 2.korp.,
Rīga, LV-1010,
Tālrunis: +371 67282865
Fakss: +371 67242141
E-pasts: konkurence@kp.gov.lv

www.kp.gov.lv

 [@KPgovLV](https://twitter.com/KPgovLV)

PIELIKUMI

Elektroenerģijas tirgus normatīvie akti

Kopumā elektroenerģijas tirgu regulē Elektroenerģijas tirgus likums un Enerģētikas likums. Tad atsevišķas lietas konkrētāk ir izklāstītas dažādos saistītajos noteikumos:

- Enerģijas ražotāju un tirgotāju reģistrācijas noteikumi
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 11.06.2014. lēmums Nr. 1/10/LV, 117 (5177), 17.06.2014.
- Noteikumi par efektīvas atļautās slodzes izmantošanas nosacījumiem
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 12.03.2014. lēmums Nr. 1/6/LV, 54 (5114), 17.03.2014.
- Obligātā iepirkuma komponentu aprēķināšanas metodika
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 26.02.2014. lēmums Nr. 1/5/LV, 43 (5103), 28.02.2014.
- Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi
Ministru kabineta 21.01.2014. noteikumi Nr. 50/LV, 17 (5076), 24.01.2014.
- Tikla kodekss
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 26.06.2013. lēmums Nr. 1/4/LV, 126 (4932), 02.07.2013.
- Elektroenerģijas tarifu aprēķināšanas metodika saistītajiem lietotājiem
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 22.02.2012. lēmums Nr. 1/3/LV, 34 (4637), 29.02.2012.
- Noteikumi par prasībām elektroenerģijas sadales sistēmas operatora neatkarībai
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 22.02.2012. lēmums Nr. 1/4/LV, 34 (4637), 29.02.2012.
- Sistēmas pieslēguma noteikumi elektroenerģijas sistēmas dalībniekiem
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 22.02.2012. lēmums Nr. 1/5/LV, 34 (4637), 29.02.2012.
- Sistēmas pieslēguma noteikumi elektroenerģijas ražotājiem
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 22.02.2012. lēmums Nr. 1/6/LV, 34 (4637), 29.02.2012.
- Noteikumi par informāciju elektroenerģijas galalietotājiem
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 08.02.2012. lēmums Nr. 1/2/LV, 26 (4629), 15.02.2012.
- Elektroenerģijas sadales sistēmas pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 15.12.2011. lēmums Nr. 1/32/LV, 200 (4598), 21.12.2011.
- Noteikumi par elektroenerģijas pārvades sistēmas attīstības plānu
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 23.11.2011. lēmums Nr. 1/28/LV, 190 (4588), 02.12.2011.
- Noteikumi par pārvades sistēmas operatora sertificēšanu
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 23.11.2011. lēmums Nr. 1/29/LV, 190 (4588), 02.12.2011.
- Vispārējās atļaujas noteikumi enerģētikas nozarē
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 23.11.2011. lēmums Nr. 1/30/LV, 190 (4588), 02.12.2011.

- Noteikumi par izcelsmes apliecinājuma saņemšanu elektroenerģijai, kas ražota, izmantojot atjaunojamus energoresursus
Ministru kabineta 22.11.2011. noteikumi Nr. 900/LV, 190 (4588), 02.12.2011.
- Elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 26.10.2011. lēmums Nr. 1/23/LV, 173 (4571), 02.11.2011.
- Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību
Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumi Nr. 262/LV, 51/52 (4243/4244), 31.03.2010.
- Noteikumi par atļaujām elektroenerģijas ražošanas jaudu palielināšanai vai jaunu ražošanas iekārtu ieviešanai
Ministru kabineta 11.08.2009. noteikumi Nr. 883/LV, 129 (4115), 14.08.2009.
- Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā
Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumi Nr. 221/LV, 42 (4028), 17.03.2009.
- Noteikumi par ieviešamās elektroenerģijas ražošanas jaudas apmaksas konkursu
Ministru kabineta 22.12.2008. noteikumi Nr. 1112/LV, 16 (4002), 29.01.2009.
- Noteikumi par elektroenerģijas sistēmas pieslēguma ievadaizsardzības aparāta nominālās strāvas lielumu
Ministru kabineta 21.10.2008. noteikumi Nr. 860/LV, 167 (3951), 28.10.2008.
- Noteikumi par speciālo pieslēgumu elektroenerģijas pārvades sistēmai
Ministru kabineta 13.06.2006. noteikumi Nr. 476/LV, 105 (3473), 05.07.2006.
- Noteikumi par pārvades sistēmas operatora ikgadējo novērtējuma ziņojumu
Ministru kabineta 25.04.2006. noteikumi Nr. 322/LV, 68 (3436), 28.04.2006.
- Par Noteikumiem par atļaujas izsniegšanu elektroenerģijas tiešās līnijas pieslēguma ierīkošanai
Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 16.11.2005. lēmums Nr. 254/LV, 188 (3346), 24.11.2005.